

Editör'den...

Ülkü Doğanay
Ankara Üniversitesi

Merhaba... *Kültür ve İletişim*'in 17/2 sayısı yeniliklerle sizlere ulaşıyor. Daha önce İLEV (Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Mezunları Vakfı) ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından yayınlanan *Kültür ve İletişim*, kalitesinden, editoryal sürecinin, yayın kurulunun bağımsızlığından ve hakemlik sürecinin titiz işleyişinden ödün vermeksizin alanının en çok okunan akademik dergisi olabilmek hedefine ulaşmak üzere İmge Kitabevi Yayınları tarafından yayınlanacak. Derginin yayın aralığı da, eylül ve mart olarak yeniden düzenlendi. Elinizdeki bu yeni tasarımı ile *Ki*, iletişim, kültür ve toplumsal düşünce alanındaki en iyi yazıları yayınlarken bir yandan da alandaki güncel-akademik tartışmalara müdahil olabilmeyi, yeni düşünce, yaklaşım ve araştırmalarla akademik kamuoyunu ve konuyla ilgilenen herkesi buluşturabilmeyi, geniş kitlelere ulaşabilmeyi amaçlıyor.

Kültür ve İletişim'in yeni sayısının hazırlanması aşamasında pek çok kişinin emeği geçti. Bir önceki

sayımızda editör yardımcısı olarak görev alan Hatice Çoban Keneş, akademik kariyerine öğretim üyesi olarak devam edeceği için aramızdan ayrıldı ve yerini araştırma görevlisi Merve Diltemiz Mol'a bıraktı. Ceren Salmanoğlu ve Nilüfer Pınar Kılıç ise bu yeni sayıda da yazıların hakemlik sürecinin takibi ve yayına hazırlanması aşamasında özveriyle çalışmaya devam ettiler. Melih Mol ve Gülden Gürsoy Ataman, İngilizce özetlerin redaksiyonunu üstlendi. Derginin ilk kurulduğu günden bu yana sayfa tasarımı ve grafik tasarımını üstlenen, hastalık, sağlık ayırt etmeksizin bu görevi aksatmaksızın yürüten Mehmet Sobacı bundan sonra danışma kurumumuzun üyesi olarak katkılarını sunacak. Kendisine, derginin yayın kurulu adına, doğum anından bu yana *Kültür ve İletişim*'in yanında olduğu ve en sıkıntılı zamanlarında desteğini esirgemediği için teşekkürlerimizi iletmeği istiyorum.

Derginin bu sayısında kör hakem değerlendirmesinden başarıyla geçen sekiz özgün yazı bulunmak-

ta. Ayrıca iki etkinlik değerlendirilmesi ve iki kitap tanıtımına yer verdik. Buket Türkmen'in kaleme aldığı ilk yazı, "Gezi Direnişi ve Kadın Özneler" başlığını taşımakta. Bu yazısında Türkmen, Gezi Direnişi'ne katılan kadınların direniş sırasında ve sonrasındaki forumlarda eylem repertuvarlarını ve söylemleri yönlendirici aktörler oldukları saptamasından yola çıkarak Gezi hareketinin toplum-birey ilişkilerinde yaratması beklenen uzun vadeli dönüşümün izini, direnişçi kadının öznellikleri üzerinden sürmekte. Gezi Direnişi'ne katılmış örgütlü ve örgütsüz 30 kadın ile yapılan derinlemesine görüşmelerin ilk sonuçlarının paylaşıldığı yazı, farklı kimlik ve hareketleri temsil eden kadınların direnişte buluşabilmesinin ardında kadınların yaşam alanlarına ve bedenlerine yapılan siyasi müdahaleye duyulan ortak tepkinin yattığını, kadınların bu tepkilerini "kent hakkı mücadelesi" ile ilişkilendirerek "daha kadın bir kent" talep ettiklerini ortaya koymakta. Direniş sırasındaki polis şiddetinin aşırılığının, daha önce feminist mücadele içinde yer almış ve fiziksel şiddetle karşılaşmış kadınlarla ilk kez şiddetle karşı karşıya kalan kadınları "dayanışma" duygusu ile bir araya getirdiğini belirten Türkmen, böylelikle direnişçi kadınların yeni bir duygudaşlık alanında buluşabildiklerini saptamakta. Aynı duygudaşlık ve dayanışma hali, yazara göre, kadınların direnişin eril dilini ve eylem repertuvarını, sonraki eylemleri ve park forumlarını da kapsayacak biçimde

dönüştürebilme potansiyelini ortaya koyması nedeniyle önem taşımakta. Türkmen, direnişin tarih yazımında kadın öznelerin direnişteki rolünün göz ardı edilmesi ya da ikinci plana atılmasını ise, bu potansiyelin baskılanmasına yol açan önemli bir sorun olarak tespit etmekte.

Hakem değerlendirmelerini geçen ikinci yazı Gülsüm Depeli'ye ait. "Direnen Fotoğraflar: Türkiye'de Toplumsal Belleğin İkonlaşmış İmgeleri" başlığını taşıyan bu yazıda Depeli, dil ve söz merkezli anlam dünyasında imgelerin ikincil konumunu sorunlaştırmakta ve fotoğrafın ikonik gücünden yola çıkarak fotoğrafik imgenin toplumsal bellek mücadelesindeki eyleme geçirici kapasitesini tartışmaya açmaktadır. Depeli, eril ulus devletin bellek imgelerinin başvurduğu "gösterecek örtme" stratejileri karşısında "örterek gösterme"yi seçen fotoğrafik imgelerin "ulus devletin tarihsel kabuğunu kazıyabil"me; "ulus-kimlik kurgularının dışına düşen her türlü farklılığa karşı saldırgan söylemini açığa çıkar"ma gücünü ortaya koymak üzere iki kadına ait fotoğrafı incelemekte. Yazara göre "hayata dönüş operasyonu"nda devlet tarafından diri diri yakılan altı kadından biri olan Hacer Arıkan'ın ve devlet korumadığı için eski eşi tarafından öldürülen Ayşe Paşalı'nın fotoğrafları, "iktidar ve güç mekanizmalarınca ele geçirilen imgelerin karşısına, hegemonik olanın gücünü zayıflatan ... eril ve muhafazakâr bir kurgu olarak eril devletin söylemsel ve imgesel düzlem-

deki yalanlarını faş etme kararlılığı gösteren imgeler” olarak toplumsal bellekte yer tutmaktalar. Bu yönüyle fotoğraflar, bellekleri uyardıkları ölçüde harekete geçirici, eylemseldirler; bu eylemsellik fotoğrafların “kapalı resmi tarihe delik açabilme”, “kurgusal ulusu parçalayabilme”, “başka kolektifliklere ait bir bellek ve hatırlayış rüzgârı” estirebilme gücünden gelmektedir. Yazı, doğrudan doğruya Gezi Direnişi'ne odaklanmasa da, Depeli'nin fotoğrafın egemen söylemleri ters yüz edici biçimde bellek oluşturma ve harekete geçirme gücüne yaptığı bu vurgu, Gezi Direnişi'ni belgeleyen on binlerce fotoğraf ve görüntü arasında öne çıkan ve direnişin ya da direnişte kaybedilen canların simgesi haline gelen fotoğraflar göz önüne getirildiğinde, bu gücün toplumsal potansiyelini ortaya koyması açısından özellikle önem taşımaktadır.

Ki'nin bu sayısının fotoğrafik imgenin gücünü bir başka açıdan, dijital dönüşümün *fotoğrafa* için nostalji nosyonunu dönüştürdüğü saptaması üzerinden ele alan üçüncü yazısı, Koray Değirmenci tarafından kaleme alındı. Değirmenci, “Göndergesiz Nostalji: Günümüzde Fotoğrafik İmge” başlıklı yazısında, modern dünyanın gelip geçici olanı sabitleme girişimi ile geçmişi saklayarak sonsuza dek görülebilir kılma idealinden dolayı hem modern hem de romantik olan fotoğrafın bu özelliklerinin onun paradoksal karakterini oluşturduğunu; bu nedenle fotoğrafın içsel olarak nostaljik olduğunu iddia etmekte. Yazar,

fotoğrafın nostaljik karakterini ise şimdinin geçmişe ve geçmişin de geçmişte olma haline dönüştürülmesi, onların varlık ve yokluk hali arasındaki karşılıklı etkileşim ile işleyen bir tarihsel anlatının içine yerleşmesi ile ilişkilendirmekte ve bu saptamasını Barthes'ın “göndergenin ayrılmazlığı” olarak adlandırdığı durumla açıklamakta. Değirmenci, bu noktada basılı fotoğrafın maddeselliği ile dijital fotoğraf arasında bir ayrım koymakta ve dijital imgelerin analog imgelere göre hafıza ile başka türlü bir ilişki kurduğunu belirtmekte. Buna göre, dijital imgeler, analog fotoğraftaki gibi hafıza imgelerini ikame etmemekte, maddesellik ve göndergesellikten yoksun oldukları için yalnızca imgelerin kendilerine gönderme yaparak metinlerarası ve kavramsal bir hale gelmekte; bu durum ise dijital fotoğraf estetiğinde yeni bir özgöndergesel ve özdüşünümsel nostalji kipini ortaya koymakta.

Kültür ve İletişim'in hakem değerlendirmesinden geçen dördüncü yazısı da fotoğraf üzerine. Gülbin Özdamar Akarçay, “Fotoğraf Sahaya İniyor, Özdüşünümsellik Yükseliyor” başlıklı yazısında, fotoğrafın sosyal bilimcilerin saha çalışmalarında gerçeği olduğu gibi belgelemeye yönelik bir araç olarak kullanılmasının ötesinde kullanılmaya başlamasının önemini vurguluyor. Çalışma, fotoğrafın sosyal bilimlerde birer görsel günlük olarak araştırmanın sahaya girişinin, katılımının ve sahadan ayrılışının özdüşünümsel bir tarihsel kaydı olarak, etnografik fotoğraf ve diğer etnog-

rafik veri toplama teknikleri içinde kullanılma biçimine ilişkin temel yaklaşım ve tercihleri sıralayarak devam ediyor.

Beşinci özgün yazı, “Küresel Medya Formatlarının Temel Aktörleri” adını taşıyor. Eda Çetinkaya’nın kaleme aldığı yazı, küreselleşmenin ekonomik ve kültürel yansımalarının televizyon yayıncılığında ortaya koyduğu sonuçları, küresel televizyon formatlarının aktörleri üzerine yaptığı değerlendirme aracılığıyla tartışmaya açıyor. Çetinkaya, küresel medya formatlarının medya endüstrisi içindeki yerini yapım ve dağıtım şirketleri, düzenleyici kuruluşlar, pazarlama araçları, yeni medya aktörleri, reklam ajansları ve reklamcılarla kurdukları ilişkiler çerçevesinde betimleyerek küresel ve yerel kültür tartışması içinde nasıl konumlandırılmaları gerektiği sorusu üzerine odaklanıyor. Makale, bu küresel formatların Türkiye’deki örneklerinin irdelenmesi gereğini vurgulayarak sonlanıyor.

Yeni medya alanındaki gelişmeleri, internetin kamusal alan oluşturma potansiyeli açısından değerlendiren Nurhan Kavaklı ise, derginin “İnternet Arama Motorları ve Kamusal Alan: Arama Motorları Kimin İçin Çalışıyor?” başlıklı altıncı hakemli yazısında, literatürde internetin bilgiye erişimi ve bilgi paylaşımını kolaylaştırma işlevine yapılan vurgudan yola çıkıyor. İnternet arama motorlarının çoğulculuğu ve katılımcılığın kamusal alanda güçlenmesine yaptığı ileri sürülen katkıyı arama motorlarının rek-

lamcılık sektörü ve ticari kaygı ile şekillenen küresel pazar ile ilişkilerini sorunlaştırarak tartışmaya açıyor. Yazar, internetin “geleneksel medyaya oranla yurttaşların toplumsal iletişime daha eşit ve özgür katılımına olanak tanıyan özellikleri sayesinde anti-merkeziyetçi bir iletişim düzeni kurma potansiyeli”nin ve internet içeriğinin kullanıcıya erişiminde kilit konumunda bulunan arama motorlarının “dolaşıma çıkardığı söylemsel metinlerin çok farklı fikir ve kanaatleri”, “toplumsal hareketlerin ürettiği argümanları”, “marjinalite itilmiş sesleri”, “alternatif görüşleri” içermesinin kamusal alanı genişletici gücünün, arama motorlarının geliri reklama dayanan, devasa nitelikte bir küresel pazara dönüşmesi nedeniyle sınırlandırılmı iddia ediyor. Çalışma, yaygın olarak kullanılan arama motorlarının ekonomi-politik yapılanmaları üzerinden yapılan incelemenin ardından “arama motorlarının yurttaşların demokratik çıkarlarını ve kamusal alanın demokratik potansiyelini geliştirmekten çok zayıflatmaya dönük bir etkisi olduğu” saptaması ile sonuçlanıyor.

Bu sayının hakem değerlendirmesinden geçen yedinci yazısı, “Ulusaşırı İslam ve Milliyetçilik: Bir Sosyal-Coğrafi Tahayyül Olarak Köln Merkez Camii” başlığını taşıyor. Küreselleşmenin bir görüngüsü olarak göçmenlerin ve göçmen topluluklarının ulusaşırılaşması olgusundan yola çıkan İlker Çayla, göçmenlerin ev sahibi ülke ile olduğu gibi göçmen veren topluluklarla da bağlarını devam ettirdiklerini, sınır ötesi

karşılıklı etkileşimler yoluyla yeni sosyal uzamlar ve kimlikler oluşturduklarını iddia ediyor. Yazarın Diyanet İşleri Türk-İslam Birliği'nin (DİTİB) Köln'deki Genel Merkez binasında gerçekleştirdiği antropolojik alan çalışmasının sonuçlarını aktardığı makale, "İslam'ın uluslaşırını bir güç olarak ortaya çıkmasının, devletler ve topluluklar arasında geleneksel coğrafi ve soysal uzam kavramının ötesinde bir rekabete sebep olduğunu ve 'uluslaşırını milliyetçiliğin' doğuşuna yol açtığını" ortaya koyuyor.

K7'de yayınlanmayı hak eden son özgün yazı, Ürün Yıldırım Önk ve Senem Sönmez Selçuk tarafından kaleme alındı. "Ekrandaki 'Öteki': 2000 Sonrası Yerli Dizilerde Azınlıkların Temsili" başlığını taşıyan bu makalede yazarlar, Türkiye'de Ermeni, Rum ve Yahudi azınlıkların televizyon dizilerinde "ötekiler" olarak temsiliğini sorunlaştırıyorlar. 2000-2012 yılları arasında yayınlanan yüksek izlenme oranlarına sahip yedi yerli dizi üzerinden yapılan inceleme, azınlıkların dinsel semboller ve ritüeller, dil ve telaffuz farklılıkları, cinsiyetçi tanımlamalar, gündelik yaşam pratikleri, tarihin yeniden anlamlandırılması ve devlet otoritesi ile ilişkiler düzeyinde kurulan ve çoğunlukla Yeşilçam sinemasından devşirilen stereotipler aracılığıyla temsil edildiğini ortaya koyuyor.

Derginin bu sayısında, hakemlik sürecinden geçen makalelerin yanında iki etkinlik değerlendirmesi ve iki kitap tanıtımı yer almakta. İlk etkinlik değerlendirmesi, Selin

Bengi Gümrükçü ve Esen Hızlı tarafından kaleme alındı. Gümrükçü ve Hızlı, 17-18 Mart 2014 tarihleri arasında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde gerçekleştirilen ve biri uluslararası nitelikteki iki proje kapsamında Ayşen Uysal'ın düzenlediği "Sokakta Siyaset Kamusal Alanda Kolektif Eylemler" başlıklı sempozyumu değerlendirdikleri yazılarında, sempozyumun iki güne yayılan beş oturumunda sokakta politika yapmanın temsil, aktörler, bellek ve uluslararası ağları içeren boyutlarıyla ele alındığını belirtiyorlar. İkinci etkinlik değerlendirmesi ise 3-4 Mayıs 2014 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde gerçekleştirilen LaborComm 2014 Uluslararası İşçi ve İletişim Konferansı'nı konu edinmekte. Nilüfer Pınar Kılıç, bu değerlendirme yazısında iki güne yayılan yedi oturumda gerçekleşen konferansta bir çağrılı konuşmanın yanında teknoloji, toplum, emek, emeğin temsili, emeğin tarihi, sosyal medya, sermaye, ağlar, direniş, toplumsal hareketler gibi konulara değinen 26 bildirinin yer aldığına değiniyor. Yazar, değerlendirmesinde, farklı disiplinlerden gelen katılımcıların eleştirel çizgilerinin, sermaye ile mücadelede düşünsel gelişimin ve pratik olanakların gelişmesine aracılık ettiği ve konferansın "özellikle Twitter'ın yoğun olarak kullanıldığı Gezi Direnişi'nin ardından sosyal medyanın yapısını ve kullanımını açığa kavuşturması bakımından" önem taşıdığı saptamasında bulunuyor.

Ilker Özdemir, 2011 yılında İletişim Yayınları'ndan çıkan ve Eva Illouz'un yazdığı *Soğuk Yakınlıklar: Duygusal Kapitalizmin Şekillenmesi* başlıklı kitaba ilişkin tanıtım yazısında, Illouz'un çalışmasının "hepimizin sayısız imge ve mesajın bombardımanı altında olduğumuz günümüz dünyasının" zihniyetini tartışmaya açıp kapitalizmin duygusal boyutunu ele aldığını belirtmekte. Banu Durdağ ise, Vincent Mosso ve Christian Fuchs'un derlediği, Türkçe baskısının derlemesini ise Funda Başaran'ın üstlendiği, NotaBene Yayınları tarafından 2014 yılında basılan *Marx Geri Döndü: Medya ve Sermaye Birikimi*

başlıklı kitabı tanıtmakta. Durdağ, kitapta yer alan yazıların, günümüzdeki "sermaye birikiminin can alıcı noktalarını ve bu kapsamda iletişimin oynadığı rolü Marxist kurama ve kavramlara başvurarak göz önüne serdiği"ni belirtmekte ve kitabın "iletişim alanının 'Marx'a geri dönüşü'nün örneği olarak" değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürüyor.

Bu sayının hakemlerine teşekkür ederek bitirmek istiyorum. Keyifli okumalar ve *K7*'nin bir sonraki sayısında uluslararası alan indekslerine taranmaya başladığı müjdesini verebilme dileğiyle...